

Araştırma

2025; 34 (1): 93-103

BİR HASTANEYE BAŞVURAN BİREYLERİN AFET RİSK ALGISI İLE KÜLTÜR ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ
DETERMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PERCEPTION OF DISASTER RISK AND CULTURE OF INDIVIDUALS APPLYING TO A HOSPITAL

Sevilay DEMİRTAŞ¹, Kübra Sultan DENGİZ²

¹Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Acil Servis, Karabük, Türkiye

²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

ÖZ

Araştırmanın amacı, Konya ilinde yaşayan bireylerin afet risk algılarının belirlenmesi ve afet risk algısı ile kültür arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Kesitsel tipte yürütülen araştırmaya, bir hastaneye başvuran 347 kişi dahil edilmiştir. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Afet Risk Algısı Ölçeği ve Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde $p < 0.05$ değeri kabul edilmiş, tanımlayıcı istatistikler, t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Katılımcılarının yaş ortalaması 33.80 ± 13.10 'dur. Bireylerin %57.30'u kadın, %50.10'u evli ve %81.80'i şehir merkezinde yaşamaktadır. Ayrıca sadece %16.40'ının kişisel afet planı varken; %15.00'i afet çantasına sahiptir. Bireylerin %45.80'inin oturduğu evin deprem sigortası yoktur ve en çok korkulan afet türü depremdir (%96.30). Afet Risk Algısı Ölçeği toplam puanı ile cinsiyet, yaşanan yer, medeni durum, çocuk sahibi olma ve eğitim durumu; afet yaşama ve afet eğitimine katılma durumu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). En fazla korkulan afet türleri ile Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p > 0.05$). Ayrıca bireysel kültürel değerler ölçeği, afet risk algısı düzeyini %38.1 oranında açıklamaktadır. Sonuç olarak bireylerin kültürel değerlerinin, afet risk algılarını belirlemede etkili olduğu belirlenmiştir. Kamu ve özel sektör desteği alınarak çeşitli projeler yapılması, toplumda çeşitli afet risk önleme eğitimleri planlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

ABSTRACT

The research aims to determine the disaster risk perception of individuals living in Konya province and the relationship between disaster risk perception and culture. 347 people who applied to a hospital were included in the cross-sectional study. Personal Information Form, Disaster Risk Perception Scale and Individual Cultural Values Scale were used to collect data. In data analysis, $p < 0.05$ was accepted and descriptive statistics, t test and one-way ANOVA analysis were used. The mean age of the participants is 33.80 ± 13.10 . 57.30% of the individuals are female, 50.10% are married and 81.80% live in the city center. In addition, only 16.40% have a personal disaster plan while 15.00% have a disaster kit. 45.80% of individuals do not have earthquake insurance for their homes and the most feared disaster type is earthquake (96.30%). The total score of Disaster Risk Perception Scale and gender, place of residence, marital status, having children and educational status; experiencing a disaster, and participating in disaster training are statistically significant ($p < 0.05$). No statistically significant relationship was found between the most feared disaster types and the Individual Cultural Values Scale sub-dimensions. ($p > 0.05$). In addition, the individual cultural values scale explains the level of disaster risk perception scale by 38.1%. As a result, it was determined that the cultural values of individuals were effective in determining disaster risk perceptions. It is necessary to carry out various projects with public and private sector support and to plan various disaster risk prevention trainings in society.

Anahtar kelimeler: Afet, afet risk algısı, hemşirelik, kültür.

Keywords: Disaster, disaster risk, perception, nursing, culture.

Sorumlu Yazar: Öğr. Gör. Dr., Kübra Sultan DENGİZ, ksdengiz@gmail.com, 0000-0002-0473-5544, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Yaka Mah. Beyşehir Cad. H Blok No:281 Meram/Konya

Yazar: Hemşire, Sevilay DEMİRTAŞ, sevilay.demirtas@outlook.com, 0009-0007-8221-6030

Makale Geliş Tarihi : 14.08.2024
Makale Kabul Tarihi: 19.02.2025

GİRİŞ

Afet, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpları doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylardır.¹ Son on yılda dünyada 2.6 milyardan fazla insan deprem, tsunami, heyelan, kasırga, sıcak hava dalgaları, su baskını veya şiddetli soğuk hava gibi doğa olaylarından etkilenmiştir.² Türkiye’de 2022 yılında 22.982 doğa kaynaklı afet meydana gelmiştir.³ Ayrıca 2021-2022 yıllarında ülke genelinde görülen orman yangınları, 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler ve 2024 yılında Erzincan’da gerçekleşen heyelan gibi yıkıcı afetler toplum çapında sosyolojik sorunlar yaratmıştır.⁴ Bunun yanı sıra afetler sonucunda fiziksel⁵, ruhsal⁶ ve toplumsal⁷ yıkımlara sebep olabilirken, ülke kaynaklarının da aşırı kullanımına yol açmaktadır.⁸ Afetten etkilenen toplumlar kendi imkân ve kaynaklarını kullanarak afetin sonuçlarının üstesinden gelmekte zorlanabilmektedir. Gelecekteki afet yönetiminin “dayanıklı toplum” temelinde tasarlanabilmesi için bireylerin risk algılarının belirlenmesi temel gerekliliktir.⁹

Risk algısı insanların riski nasıl yorumladıkları ile ilgilidir ve insanların yaşadığı bölgeye, kültürüne ve tehlikenin türüne göre değişmektedir. Afeti daha sık yaşayan ya da afet sonrası yıkıcı daha sonuçlarla karşılaşan toplumlarda afet risk algısı daha yüksek bulunmaktadır.¹⁰ Ayrıca yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu¹⁰ ve afetin türü¹¹ gibi durumlar da afet risk algısını etkilemektedir. Örneğin çocuk sahibi olma durumu deprem için afet risk algısını pozitif etkilerken, yangın için aynı etki yoktur.¹¹ Ya da cinsiyet, tsunami risk algısını anlamlı olarak etkilemezken, sosyoekonomik düzeyi yüksek olan bireylerin afet risk algısını artırmaktadır.¹² Afetten önce ya da afet esnasında bireylerin olaya karşı verdiği tepki, toplumun kültürüne göre değişmektedir.^{13,14} Kültürel farklılıklar afet ve acil durumlarda toplumun davranışlarını belirlemektedir. Farkındalık kazanmış ve afet kültürünün yerleşmiş olduğu toplumlarda, insan kaynaklı afetlerin yaşanma sıklığı azalma eğilimi göstermektedir.¹⁵

Bir toplumun tarihsel süreçte ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi unsurlar kültürü oluşturmaktadır ve kültür konusunda farklı tanımlar yapılmıştır.^{16,17} Hofstede ise kültürü, bir grup ya da insan kategorisinin üyelerini diğerlerinden ayıran zihnin kolektif programlaması olarak tanımlamaktadır. Kültürel değerler; bireylerin milli geliri, zenginlik durumu ve kişisel özellikleriyle yakından ilişkilidir. Bireysel kültürel değerlerin, içinde yer aldığımız Doğu Avrupa ülkeleri arasında daha yüksek olma eğilimi vardır.¹⁸ Afetlere karşı savunmasızlık kültürel yapıyla ilişkilidir.¹⁵ Dolayısıyla bireylerin kültürel değerlerinin, afet risk algısını da etkilediği düşünülmektedir.¹⁹ Özellikle güç mesafesi düşük ve bireycilik derecesi yüksek olan ülkelerin felaketlere karşı daha az savunmasız olduğu tespit edilmiştir.²⁰ Kültürel çeşitliliğin etkilerinin belirlenmesi, üzerinde çalışılması, anlaşılması ve afet politikalarına etkili bir şekilde dahil edilmesi gerekmektedir.²¹

Afetler, sağlığın birden çok belirleyicisini etkilemekte ve aynı zamanda önemli bir halk sağlığı sorunu olarak karışımıza çıkmaktadır.²² Dünya çapında afet sıklığının artması hemşirelerin afet yönetimindeki etkinliğinin art-

masına neden olmuştur.²³ Hemşireler afet yönetiminde sağlık hizmeti sunumuna doğrudan katılmaktadır. Afet hemşireliğinin amacı daha afete meydana gelmeden önce liderlik rolüyle toplumun eğitimine katılmak ve riskleri belirlemektir.²⁴ Yapılan bazı araştırmaların çoğu, belirli afetleri sıkça deneyimleyen bölgelerde yaşayan bireylerde yürütülmüştür.^{10,25,26} Ayrıca üniversite öğrencilerine yönelik afet risk algısı ölçeğinin de kullanıldığı belirlenmiştir.²⁷ Araştırmamızın Konya’da yürütülmesindeki en büyük neden ise bölge insanının deprem, heyelan gibi afetleri yaşama olasılıklarını düşük olarak belirtmiş olmalarıdır.²⁸ Buna karşın Konya bölgesi 1.-5. deprem kuşaklarının hepsini barındırmaktadır. Bunun yanı sıra sel, su baskını, heyelan, kaya düşmesi gibi diğer afetler de yaşanmıştır.²⁹ Araştırmanın amacı, Konya ilinde yaşayan bireylerin afet risk algılarının belirlenmesi ve afet risk algısı ile kültür arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma kesitsel tipte yapılmıştır.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bir üniversite hastanesine herhangi bir nedenle başvuran hasta ve hasta yakınları oluşturmaktadır. Örneklemenin belirlenmesinde Çelik ve Kılıç (2023)’in çalışmasına göre Afet Risk Algısı Ölçeği’nin kontrol edebilirlik alt boyutu ile Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği’nin belirsizlikten kaçınma alt boyutu arasında 0.15 değerinde pozitif yönde bir korelasyon olduğu göz önünde bulundurularak³⁰, Tip 2 hata oranı 0.20 ve Tip 1 hata 0.05 alınarak 347 kişi çalışmaya dahil edilmiştir.³¹ Araştırmanın örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında Sample Size Calculators ([https://sample-size.net/correlation-sample-size/Last update: 5 November 2024](https://sample-size.net/correlation-sample-size/Last%20update%3A%205%20November%202024)) programından yararlanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Afet Risk Algısı Ölçeği ve Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form araştırmacılar tarafından literatür incelemesi sonucu hazırlanmıştır.^{28,30} Sosyodemografik özellikler bölümü (yaş, cinsiyet, yaşanan yer, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, öğrenim durumu, gelir durumu, gelir getiren bir işte çalışma durumu, oturlan evin durumu) dokuz soru, afet ile ilgili özellikler bölümü (daha önce afet yaşama durumu, afete hazırlıklı olma durumu, bireysel afet çantasına sahip olma durumu, kişisel/aile afet planına sahip olma durumu, afetler konusunda herhangi bir eğitime/tatbikata/faaliyete katılma durumu, oturlan binanın sigortasını yaptırma durumu, en fazla yaşamaktan korkulan afet türü) yedi soru olmak üzere toplam 16 sorudan meydana gelmektedir.

Afet Risk Algısı Ölçeği (ARAÖ): Yoo, Donthu ve Lewartowicz (2011) tarafından geliştirilen ölçek geçerli ve güvenilir. Ölçek dört boyut ve 21 maddeden oluşan beşli likert tiptedir.³⁰ Cevaplar (5) Kesinlikle katılıyorum, (4) Katılıyorum, (3) Kısmen Katılıyorum, (2) Katılmıyorum, (1) Kesinlikle katılmıyorum seçeneklerine karşılık gelmektedir. En düşük puan 21, en yüksek puan 105’tir. Alınan yüksek puan afet risk algısının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Tehdit alt boyutuna

ait yedi soru, Kadercilik alt boyutuna ait üç soru, Kontrol edebilirlik alt boyutuna ait altı soru ve Endişe alt boyutuna ait beş sorudan oluşmaktadır. Ölçeğe ait Cronbach alfa değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği (BKDÖ): Yoo, Donthu ve Lenartowicz (2011)'in Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasını Saylık (2019) yapmıştır.^{32,33} Güç mesafesi alt boyutu beş, belirsizlikten kaçınma alt boyutu beş, kolektivizm alt boyutu altı, uzun erimlilik alt boyutu altı ve erillik alt boyutu dört madde olmak üzere toplam 26 maddeden oluşmaktadır ve toplam puan elde edilememektedir. Her bir boyuttan alınabilecek puan, ilgili boyutun madde sayısına bölünmesi ve 1-5 arası bir ortalamaya dönüştürülerek değerlendirilmesiyle belirlenebilmektedir. Bir alt boyuttan alınan puanın yüksek olması, bireylerin o alt boyuttaki kültürel değere inandığını ve benimsediğini; düşük olması az olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değerleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler Mayıs - Haziran 2023 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Veriler, hasta bekleme alanlarındaki katılımcılardan elde edilmiştir. Araştırmaya katılmaya onam veren katılımcılar ile yapılan anket görüşmeleri yaklaşık 15 dk sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde Statistical Pack age for the Social Sciences (SPSS) 25.0 (IBM Corp. Armonk, New York, USA) paket programı kullanılmıştır. Verileri tanımlayıcı istatistikleri sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum-maksimum değerleri kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış; normal dağılım gösteren verilerde bağımsız gruplarda t testi, tek yönlü varyans analizi ve ölçeklerin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesinde Cronbach alfa değeri kullanılmıştır. BKDÖ ölçeğinin alt boyutlarının ARAÖ üzerindeki etkisinin araştırılmasında çoklu doğrusal regresyon analizinin enter modeli kullanılmıştır. Analizinden önce çoklu regresyon analizinin varsayımlarının karşılandığı doğrulanmıştır; örneklem yeterliliği, doğrusallık, çoklu bağlantılılık, tahmin hatası, çoklu normal dağılım. Çoklu karşılaştırma testlerinde parametrik test varsayımları sağlandığı için ANOVA ve Pearson korelasyon kullanılmıştır. Modelde bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi tolerans ve varyans artış faktörü değerleri (Variance Inflation Factor-VIF) ile

araştırılmıştır. Regresyon modeli için otokorelasyon olup olmadığının incelenmesinde Durbin-Watson değerine bakılmıştır. Uç değerleri belirlemek için Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmıştır. Testlerin anlamlılık düzeyi için $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir.

Araştırmanın yapılması için Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan (2023/397) etik onay alınmıştır. Yürütülmesi için Meram Tıp Fakültesi Hastanesinden Kurum izni, çalışmaya katılanlardan yazılı aydınlatılmış onamları alınmıştır. Kullanılan ölçekler için yazarlardan izin alınmıştır.

BULGULAR

Çalışma katılımcılarının yaş ortalaması 33.80 ± 13.10 'dir. Bireylerin %57.30'u kadın. %50.10'u evli ve %81.80'i şehir merkezinde yaşamaktadır. Bireylerin %44.40'ı çocuk sahibiyken, %55.90'u üniversite mezunu ve üzeri eğitim durumuna sahip ve %45.00'i gelir getiren bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların algıladıkları gelir durumuna bakıldığında %74.90'u orta düzeyde olduğunu düşünmekte ve %39.50'si kirada oturduğunu belirtmiştir. Katılımcıların afet ile ilgili özellikleri incelendiğinde en az bir kere afet yaşadığını belirtenler %47.80; afete hazırlıklı olmadığını düşünenler ise %87.90'dır. Katılımcıların sadece %16.40'ının kişisel afet planı varken; %15.00'i afet çantasına sahiptir. Ayrıca %37.50'si daha önce bir afet eğitimi/tatbikatı/faaliyetine katılmıştır. Bireylerin %45.80'inin oturduğu evin deprem sigortası bulunmamaktadır ve en çok korkulan afet türleri sırasıyla deprem (%96.30), yangın (69.70), savaş (%56.80) ve sel/su taşkıdır (%40.60). Bireylerin afet risk algısı ölçeği ve bireysel kültürel değerler ölçeğinden aldığı en küçük-en büyük puanlar ve güvenilirlik katsayıları Tablo 1'de gösterilmektedir. Tablo 2'de bireylerin sosyodemografik özelliklerine ile BKDÖ ve ARAÖ puan düzeyinin karşılaştırılması verilmiştir. ARAÖ toplam puanı ile algılanan gelir, çalışma ve oturlan evin durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark çıkmazken ($p > 0.05$); cinsiyet, yaşanan yer, medeni durum, çocuk sahibi olma ve eğitim durumu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). BKDÖ güç mesafesi alt boyutu ile cinsiyet, çocuk sahibi olma ve eğitim durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunurken ($p < 0.05$); belirsizlikten kaçınma alt boyutu ile eğitim durumu arasında; kolektivizm alt boyutu ile yaşanan yer ve oturlan evin durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir vardır ($p < 0.05$). Uzun erimlilik alt

Tablo 1. Bireylerin ARAÖ ve BKDÖ Aldığı Puanlar ve Güvenilirlik Katsayıları

		$\bar{x} \pm ss$	min - maks	Cronbach alfa
ARAÖ toplam puan				
Alt boyutlar	Tehdit	77.72±13.40	21.00 - 105.00	0.898
	Kadercilik	26.67±5.63	7.00 - 35.00	0.864
	Kontrol edebilirlik	8.14±3.30	3.00 - 15.00	0.829
	Endişe	25.07±5.45	6.00 - 30.00	0.925
		17.84±4.45	5.00 - 25.00	0.867
BKDÖ				
Alt boyutlar	Güç mesafesi	2.36±0.93	1.00 - 5.00	0.877
	Belirsizlikten kaçınma	4.11±0.84	1.00 - 5.00	0.923
	Kolektivizm	3.30±0.80	1.00 - 5.00	0.875
	Uzun erimlilik	4.03±0.84	1.00 - 5.00	0.893
	Erillik	2.81±1.10	1.00 - 5.00	0.873

$\bar{x}$: ortalama, ss: standart sapma, min.: en küçük değer, maks.: en büyük değer
ARAÖ: Afet Risk Algısı Ölçeği, BKDÖ: Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği

Tablo 2. Bireylerin Sosyodemografik Özelliklerine İle ARAÖ ve BKDÖ Puan Düzeyinin Karşılaştırılması (n=347)

Sosyodemografik özellikler	n (%)	BKDÖ alt boyutları										ARAÖ toplam puanı	
		Güç mesafesi		Behirsizlikten kaçınma		Kolektivizm		Uzun erimlilik		Ertirik			
		K±ss	%95 GA	K±ss	%95 GA	K±ss	%95 GA	K±ss	%95 GA	K±ss	%95 GA	K±ss	%95 GA
Çinsiyet													
Kadın	199(57.3)	227±0.96	215-2.39	413±0.84	401-4.24	330±0.82	319-3.42	409±0.81	398-4.20	262±1.07	247-2.77	79.40±12.25	77.68-81.11
Erkek	148(42.7)	248±0.78	232-2.64	409±0.86	395-4.23	328±0.68	315-3.41	395±0.88	381-4.09	309±0.97	292-3.27	75.45±14.53	73.09-77.81
		-2.107* / 0.036		0.449* / 0.654		0.249* / 0.804		1.556* / 0.121		-4.108* / 0.001		2.741* / 0.006	
Yaşantılan yer													
Merkez	284(81.8)	232±0.57	221-2.43	411±0.86	401-4.21	333±0.49	324-3.43	405±0.84	395-4.15	275±0.07	263-2.88	78.45±13.32	76.89-80.01
Diğer	63(18.2)	254±0.10	234-2.73	411±0.76	392-4.30	312±0.85	295-3.30	394±0.84	372-4.15	312±0.12	288-3.37	74.41±13.35	71.05-77.78
		-1.672* / 0.095		0.011* / 0.992		2.109* / 0.037		1.863* / 0.063		-2.647* / 0.009		2.176* / 0.030	
Medeni durum													
Evlü	174(50.1)	244±0.93	231-2.58	409±0.88	396-4.23	327±0.76	316-3.38	401±0.89	387-4.14	296±10.05	280-3.12	76.29±14.27	74.15-78.42
Bekar	173(49.9)	227±0.92	214-2.41	413±0.81	400-4.25	332±0.85	319-3.45	406±0.79	394-4.17	268±1.12	252-2.85	79.16±12.33	77.31-81.01
		1.715* / 0.087		-0.350* / 0.726		-0.600* / 0.549		-0.534* / 0.594		2.358* / 0.019		-2.003* / 0.046	
Çocuk sahibi olma durumu													
Evet	154(44.4)	248±0.98	233-2.64	409±0.92	394-4.24	323±0.80	311-3.36	393±0.96	378-4.08	296±1.07	279-3.13	75.71±14.43	73.42-78.01
Hayır	193(55.6)	226±0.88	214-2.39	413±0.78	402-4.24	334±0.80	323-3.45	411±0.73	401-4.21	271±1.10	256-2.87	79.32±12.31	77.57-81.06
		2.221* / 0.027		-0.403* / 0.687		-1.228* / 0.220		-1.926* / 0.055		2.088* / 0.037		-2.507* / 0.013	
Eğitim durumu													
İlkokul	29(8.4)	272±0.77	242-3.01	374±0.88	341-4.07	341±0.75	312-3.69	358±1.02	319-3.97	291±0.85	259-3.24	71.52±16.23	65.34-77.69
Ortaokul	38(11.0)	227±1.13	190-2.64	427±0.80	400-4.53	327±0.67	305-3.49	425±0.66	400-4.47	312±1.16	274-3.50	77.03±17.16	71.39-82.67
Lise	86(24.8)	250±0.81	233-2.67	404±0.90	385-4.23	323±0.69	308-3.38	397±0.84	379-4.15	303±1.05	280-3.25	74.30±12.96	71.52-77.08
Üniversite	194(55.9)	226±0.95	213-2.40	417±0.81	405-4.28	331±0.88	319-3.43	408±0.82	397-4.20	266±1.11	250-2.82	80.29±11.64	78.65-81.94
		2.966** / 0.032		2.882** / 0.036		0.399** / 0.754		4.165** / 0.006		3.524** / 0.015		6.671** / <0.001	
		1>4		2, 4>1		2, 4>1		2>1, 4>1		3>4		4>1	

*Bağımsız gruplarda t testi, **Tek yönlü varyans analizi, n: sayı, %: yüzde, x̄: ortalama, ss: standart sapma, GA: güven aralığı, Test değ: test değeri, p<0.05 ARAÖ: Afet Risk Algısı Ölçeği, BKDÖ: Bireysel Kültürel Değer Ölçeği

Tablo 2. Bireylerin Sosyodemografik Özelliklerine İle ARAÖ ve BKDÖ Puan Düzeyinin Karşılaştırılması (n=347) (Devamı)

Algılanan gelir durumu		Düşük		Orta		İyi		Çalışma durumu	
	43(12.4)	2.38±1.00	2.07-2.69	4.13±0.93	3.84-4.41	4.19±0.88	3.92-4.46	0.015**/0.985	0.256**/0.774
	260(74.9)	2.35±0.90	2.25-2.47	4.09±0.83	3.99-4.19	3.08±0.93	3.08±0.93	2.695**/0.069	0.111**/0.895
	44(12.7)	2.37±1.05	2.05-2.69	4.19±0.88	3.92-4.46	3.08±0.93	2.80-3.36	2.695**/0.069	0.111**/0.895
	156(45.0)	2.41±0.95	2.26-2.56	4.09±0.88	3.95-4.23	3.21±0.77	3.09-3.33	3.99±0.88	4.13
	191(55.0)	2.32±0.91	2.19-2.45	4.13±0.81	4.01-4.24	3.36±0.82	3.25-3.48	4.06±0.81	4.18
Test değ /p		0.962*/0.337		-0.405*/0.685		-1.804*/0.072		-0.784*/0.433	2.021*/0.044
Oturulan evin durumu									
Kira	137(39.5)	2.36±0.96	2.20-2.53	4.10±0.82	3.96-4.24	3.42±0.79	3.29-3.55	4.05±0.82	3.91-4.18
Ev sahibi	210(60.5)	2.36±0.91	2.23-2.48	4.12±0.86	4.00-4.23	3.21±0.80	3.10-3.32	4.02±0.86	3.91-4.14
Test değ /p		0.062*/0.950		-0.193*/0.847		2.353*/0.019		0.260*/0.795	0.752*/0.452

*Bağımsız gruplarda t testi, **Tek yönlü varyans analizi, n:sayı, %: yüzde, $\bar{x}$: ortalama, ss: standart sapma, GA: güven aralığı, Test değ: test değeri, $p < 0.05$ ARAÖ: Afet Risk Algısı Ölçeği, BKDÖ: Bireysel Kültürel Değerle Ölçeği

boyutu ile eğitim durumu arasında; erillik alt boyutuyla cinsiyet, yaşanılan yer, medeni durum, çocuk sahibi olma, eğitim durumu ve çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmaktadır ($p<0.05$).

Bireylerin afetle ilgili özellikleri ile ARAÖ ve BKDÖ puan düzeyinin karşılaştırılması Tablo 3'te verilmiştir. ARAÖ toplam puanı ile afetlere hazırlıklı olma, afet çantasına sahip olma, kişisel afet planına sahip olma, oturlan

binanın afet sigortasını yaptıрма değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yokken ($p>0.05$); afet yaşama ve afet eğitimine katılma durumu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). ARAÖ toplam puanı ile en fazla yaşamaktan korkulan afet türleri ile arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). BKDÖ güç mesafesi alt boyutu ile afet yaşama, afet çantasına sahip olma ve afet eğitimine katılma afet

Tablo 3. Bireylerin Afetle İlgili Özellikleri ile ARAÖ ve BKDÖ Puan Düzeyinin Karşılaştırılması ($n=347$)

Afet ile ilgili özellikler	n (%)	Güç mesafesi		Behirizlikten kaçınma		BKDÖ alt boyutları		ARAÖ toplam puanı					
		$\bar{x} \pm ss$	%95 GA	$\bar{x} \pm ss$	%95 GA	Kolektivizm	Uzun erimlilik	Erillik	%95 GA				
Afet yaşama durumu													
Hiç yaşamadı	181(52.2)	2.56±0.93	2.42-2.70	4.09±0.88	3.96-4.22	3.30±0.82	3.18-3.42	3.98±0.87	3.86-4.11	3.04±1.11	2.88-3.20	75.44±14.46	73.32-77.56
En az bir defa yaşadı	166(47.8)	2.14±0.88	2.01-2.28	4.13±0.80	4.00-4.25	3.29±0.79	3.17-3.41	4.09±0.81	3.96-4.21	2.58±1.02	2.43-2.74	80.20±11.68	78.41-81.99
		2.902*/0.004		0.436*/0.663		0.423*/0.850		-1.353*/0.177		3.612*/<0.001		-2.447*/0.015	
Afetlere hazırlıklı olma durumu													
Evet	42(12.1)	2.33±0.84	2.07-2.59	4.00±0.97	3.69-4.30	3.52±0.92	3.23-3.81	3.95±0.87	3.68-4.22	2.69±1.04	2.37-3.01	76.67±18.28	70.97-82.36
Hayır	305(87.9)	2.36±0.94	2.26-2.47	4.13±0.82	4.03-4.22	3.26±0.78	3.17-3.35	4.04±0.84	3.95-4.14	2.84±1.10	2.72-2.96	77.86±12.61	76.44-79.28
		-0.231*/0.818		-0.830*/0.411		1.956*/0.051		-0.652*/0.515		-0.827*/0.409		-0.411*/0.683	
Afet çantasına sahip olma													
Evet	52(15.0)	2.13±0.83	1.90-2.36	4.17±0.80	3.94-4.39	3.11±0.77	2.90-3.33	4.02±0.67	3.83-4.20	2.38±0.94	2.11-2.64	78.81±12.66	75.28-82.33
Hayır	295(85.09)	2.40±0.94	2.29-2.51	4.10±0.85	4.00-4.20	3.33±0.80	3.23-3.42	4.03±0.87	3.93-4.13	2.90±1.10	2.77-3.03	77.53±13.53	75.97-79.08
		-1.964*/0.050		0.512*/0.609		-1.779*/0.076		-0.146*/0.884		-3.238*/0.001		0.636*/0.525	
Kişisel afet planına sahip olma													
Evet	57(16.4)	2.24±0.89	2.00-2.48	4.06±1.03	3.78-4.33	3.21±0.88	2.98-3.44	3.84±0.97	3.58-4.09	2.42±1.06	2.13-2.70	80.04±13.89	76.35-83.72
Hayır	290(83.6)	2.38±0.94	2.28-2.49	4.11±0.80	4.03-4.21	3.31±0.79	3.22-3.40	4.07±0.81	3.98-4.16	2.90±1.08	2.78-3.03	77.26±13.28	75.73-78.80
		-1.075*/0.283		-0.449*/0.655		-0.859*/0.391		-1.928*/0.055		-3.096*/0.002		1.431*/0.153	
Afet eğitimi/vatıkatu/faaliyetine katılma durumu													
Evet	130(37.5)	2.22±0.98	2.05-2.39	4.25±0.74	4.13-4.38	3.42±0.86	3.27-3.57	4.06±0.77	3.93-4.20	2.62±1.10	2.43-2.81	81.48±11.79	79.43-83.52
Hayır	217(62.5)	2.44±0.89	2.32-2.56	4.02±0.89	3.90-4.14	3.22±0.75	3.12-3.22	4.01±0.88	3.90-4.13	2.94±1.07	2.80-3.09	75.47±13.82	73.62-77.31
		-2.200*/0.028		2.475*/0.014		2.123*/0.035		0.533*/0.594		-2.717*/0.007		4.306*/<0.001	

*Bağımsız gruplarda t testi, **Tek yönlü varyans analizi, n sayı, %: yüzde, $\bar{x}$: ortalama, ss: standart sapma, GA: güven aralığı, Test değ: test değeri, $p<0.05$ ARAÖ: Afet Risk Algısı

Tablo 3. Bireylerin Afetle İlgili Özellikleri ile ARAÖ ve BKDÖ Puan Düzeyinin Karşılaştırılması (n=347) Devamı

Oturulan binanın afet sigortasını yapma durumu		Zorunlu sigorta ¹		Özel sigorta ²		Sigorta yok ³		Test dğ / p					
125(36,0)	2.29±0.88	2.13-2.45	4.12±0.88	3.97-4.28	3.39±0.82	3.25-3.54	4.04±0.84	3.89-4.19	2.76±1.08	2.57-2.95	78.76±12.73	76.51-81.01	
63(18,2)	2.25±1.01	1.99-2.50	3.96±0.88	3.74-4.18	2.99±0.81	2.79-3.20	3.87±0.97	3.62-4.11	2.55±0.96	2.31-2.79	77.56±15.42	73.76-81.44	
159(45,8)	2.46±0.93	2.31-2.30	4.16±0.79	4.03-4.28	3.33±0.76	3.22-3.45	4.09±0.78	3.97-4.21	2.97±1.13	2.80-3.15	76.96±13.08	74.91-79.01	
Test dğ / p	1.688**/0.187		1.297**/0.275		5.704**/0.004		1.595**/0.204		3.730**/0.025		0.634**/0.531		
En Fazla Yaşamaktan Korunan Afet Türü													
Deprem													
Evet	334(96,3)	2.36±0.93	2.26-2.46	4.10±0.85	4.01-4.19	3.29±0.80	3.20-3.30	4.04±0.83	3.95-4.13	2.83±1.09	2.71-2.95	77.57±13.48	76.12-79.02
Hayır	13(3,7)	2.29±1.09	1.64-2.95	4.35±0.68	3.94-4.77	3.45±0.97	2.86-4.03	3.77±1.03	3.14-4.39	2.67±1.07	2.03-3.32	81.46±10.75	74.96-87.96
Test dğ / p		0.266*/0.791		-1.062*/0.289		-0.709*/0.479		1.148*/0.252		0.498*/0.619		-1.027*/0.305	
Sel/su taşkını													
Evet	141(40,6)	2.37±0.92	2.22-2.53	4.06±0.89	3.91-4.21	2.37±0.80	3.14-3.41	4.12±0.86	3.98-4.26	2.69±1.14	2.50-2.88	78.67±13.21	76.47-80.87
Hayır	206(59,4)	2.35±0.94	2.22-2.48	4.15±0.81	4.03-4.26	3.31±0.80	3.20-3.41	3.97±0.82	3.86-4.08	2.91±1.05	2.77-3.06	77.06±13.51	75.20-78.92
Test dğ / p		0.222*/0.825		0.222*/0.825		-0.401*/0.688		1.612*/0.108		-1.888*/0.060		1.100*/0.272	
Yangın													
Evet	242(69,7)	2.37±0.89	2.26-2.48	4.10±0.84	3.99-4.21	3.28±0.77	3.18-3.38	4.06±0.84	3.95-4.16	2.81±1.10	2.67-2.95	77.38±13.14	75.72-79.05
Hayır	105(30,3)	2.33±1.01	2.14-2.53	4.13±0.86	3.97-4.30	3.33±0.88	3.16-3.50	3.97±0.85	3.81-4.14	2.85±1.07	2.64-3.06	78.49±14.02	75.77-81.20
Test dğ / p		0.347*/0.729		-0.310*/0.757		-0.529*/0.597		0.880*/0.380		0.348*/0.728		-0.703*/0.483	
Savaş													
Evet	197(56,8)	2.37±0.93	2.24-2.50	4.17±0.86	4.04-4.29	3.31±0.79	3.20-3.43	4.08±0.85	3.96-4.20	2.84±1.23	2.66-3.01	77.31±13.33	75.44-79.18
Hayır	150(43,2)	2.35±0.94	2.20-2.50	4.04±0.81	3.91-4.17	3.27±0.82	3.13-3.40	3.97±0.83	3.83-4.10	2.80±0.89	2.66-2.95	78.25±13.52	76.07-80.43
Test dğ / p		0.157*/0.875		1.404*/0.161		0.553*/0.581		1.237*/0.217		0.279*/0.780		-0.649*/0.516	

*Bağımsız gruplarda t testi, **Tek yönlü varyans analizi, n: sayı, %: yüzde, $\bar{x}$: ortalama, ss: standart sapma, G: güven aralığı, Test dğ: test değeri, p<0.05 ARAÖ: Afet Risk Algısı Ölçeği, BKDÖ: Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği

eğitimine katılma istatistiksel olarak anlamlı bulunurken ($p<0.05$); belirsizlikten kaçınma alt boyutu ile afet eğitimine katılma durumu; kolektivizm alt boyutuyla afet eğitimine katılma durumu ve oturlan binanın afet sigortasına sahip olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlılık vardır ($p<0.05$). Erillik alt boyutu ile afet yaşama durumu, afet çantasına sahip olma kişisel afet planına sahip olma, afet eğitimi alma ve oturlan binanın afet sigortasına sahip olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlılık vardır ($p<0.05$). BKDÖ alt boyutları ile en fazla yaşamaktan korkulan afet türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Katılımcıların afet risk algısı ölçeğinin belirleyicileri çoklu regresyon analizi ile değerlendirilmiştir (Tablo 4). Analiz sonucunda bireysel kültürel değerler ölçeğinin belirsizlik alt boyutu ($\beta=0.363$), kolektivizm ($\beta=0.154$), uzun erimlilik ($\beta=0.238$) düzeyinin afet risk algısını istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde yordadığı; bireysel kültürel değerler ölçeğinin erillik alt boyutunu ($\beta=-0.150$) istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Bireysel kültürel değerler ölçeği, afet risk algısı düzeyini %38.1 oranında açıklamaktadır.

tör işbirliğinin artırılması, sivil toplum örgütleri işbirliği ile toplumu bilgilendirici kamu mesajlarının daha görünür hale getirilmesi yararlı olabilir.

Çalışmamızda bireylerin herhangi bir afet eğitim/tatbikatı/faaliyetine katılma durumu ile ARAÖ toplam puan düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunurken ($p<0.05$); üniversite mezunu olan bireyler ile ARAÖ toplam puanının ilkököl mezunu bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ise erkek cinsiyette olan, afete yönelik bireysel hazırlığı bilen, afet planı, acil durum çantası ve bilgi kartının gerekli olduğunu düşünen öğrencilerin buldukları ilin olası afet risklerini diğerlerine göre daha fazla bildiği belirlenmiştir.³⁸ Bu sonuçlar ışığında üniversite mezunu eğitim düzeyine sahip olmanın afet risk algısı için önemli bir değişken olduğu söylenebilir. Yine bireylerin BKDÖ alt boyutlarının puanları incelendiğinde eğitim durumunun istatistiksel olarak anlamlılık oluşturduğu görülmektedir. Bu durum kültür kavramının, eğitim süreçleri tarafından etkilendiği gerçeğini doğrulamaktadır.

Güç mesafesi, kuruluşların ve kurumların daha az güçlü üyelerinin (aile gibi) gücün eşitsiz dağıtıldığını kabul etme derecesidir.³⁹ Çalışmamızın yapıldığı bölgedeki bireylerin düşük güç mesafesi olan toplumu oluştur-

Tablo 4. Afet Risk Algısı Ölçeğinin Bireysel Kültürel Değerler Ölçeğine Göre Belirleyicileri

BKDÖ alt boyutları	β	ARAÖ t	p
(constant)		10.206	<0.001
Güç mesafesi	-0.052	-1.022	0.307
Belirsizlik	0.363	6.819	<0.001
Kolektivizm	0.154	3.229	0.001
Uzun erimlilik	0.238	4.436	<0.001
Erillik	-0.150	-3.035	0.003
	R=0.624	R ² =0.381	F= 43.600 p<0.001

β : Standardize edilmiş regresyon katsayısı, Durbin-Watson = 1.484, R² = 0.381, $p<0.05$

ARAÖ: Afet Risk Algısı Ölçeği, BKDÖ: Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği

TARTIŞMA

Bireylerin risk algılarının belirlenmesi, afet öncesi alınacak önlemlerin uygulanabilirliği açısından önemli bir adımı oluşturmaktadır. Bu kapsamda Konya ilinde yaşayan bireylerin afet risk algılarının kültür ile ilişkisini ortaya koymak için yaptığımız çalışmada, katılımcıların %47.80'inin en az bir kez afet yaşadığını belirledik. Afet yaşama deneyimi Portekiz'de %93, Hollanda da ise %58 olarak bulunmuştur.³⁴ Yapılan çalışmada ilk akla gelen afetin deprem olduğu göstermektedir.^{35,36} Deprem, ülkemizde sık karşılaşılan ve hem maddi hem de duygusal açıdan hasar veren afetlerden biri olması nedeniyle ilk akla gelen cevap olmuştur. Katılımcıların neredeyse yarısının oturduğu evin deprem sigortasını yaptırmaması önemli dikkat çekmektedir. Bir çalışmada İstanbul'da yaşayan bireylerin deprem konusunda endişe duyduğu için poliçesini yaptırdığı fakat primini yüksek bulduğu, poliçesinde teminat altına alınan bina bedelini yeterli görmediği belirlenmiştir.³⁷ Türkiye'nin tüm seviyedeki deprem kuşaklarını içeren bir konumda olmasına rağmen çoğunluğun hala deprem sigortasını yaptırmamış olması, henüz deprem konusunda yetersiz ve toplumsal açıdan farkındalığımızın yetersizliğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan kamu-özel sek-

duğunu söylemek mümkündür. Sosyokültürel faktörler, bir bölgedeki insanların tüm afet türleriyle ilişkisi üzerinde maddi etkiye sahiptir.⁴⁰ Bulgularımıza göre, insanlar arasındaki eşitsizliklerin en aza indirilmesi gerektiğine inanan ve sosyal ilişkilerde dengeyi gözeten bireylerin cinsiyet, çocuk sahibi olma durumu ve eğitim durumu özellikleri ile anlamlı bulunmuştur. Bir çalışmada kırsal bölge güç mesafesi puan düzeyinin kentsel bölgeye göre daha düşük olduğu bulunmuştur.⁴¹ Çalışmamızda düşük güç mesafesine sahip bireylerin afet yaşama özelliklerine bakıldığında, afet yaşama, afet çantasına sahip olma, afet eğitimine katılma durumları arasında anlamlı istatistiksel sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar, afete karşı daha duyarlı ve afetin sonucunda yaşanabilecek olumsuzlukları daha fazla ciddiye alan bireylerin afete ilgili yapılacak işlerde talimat beklemeden önlem aldıklarını göstermektedir. Kültürel olarak, özellikle daha düşük güç dengesine ve daha yüksek düzeyde bireyselliğe sahip olan ülkeler daha az savunmasızdır.²⁰ Bir meta-regresyon analizinde, ulusal düzeydeki kültürün sele karşı özel uyum davranışını motive eden faktörler arasında tufan deneyimi yaşamının yanı sıra; kolektivizm, güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma alt boyutlarıyla istatistiksel olarak

anlamli ilişki bulunmuştur.¹⁹ Bazı afetlerin nedeni olan iklim değişikliğine ilişkin risk algısının incelendiği bir araştırmada; belirsizlikten kaçınma, kolektivizm ve uzun erimlilik kültürel boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna karşı yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve afet deneyimleri gibi demografik değişkenlerin iklim değişikliğine ilişkin risk algısı ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.⁴² Yanı sıra Gana'nın kıyı kesimi ve savana toplumunu kıyaslayan bir çalışmada kolektivizm, erillik, belirsizlikten kaçınma ve uzun erimlilik alt boyut puanlarının kırsal bölgede kentsel bölgeye göre daha yüksek bulunmuştur.⁴¹ Çalışmamızda afet risk algısı ölçeğinin kültür ölçeğine göre belirleyicileri arasında; belirsizlik, kolektivizm ve uzun erimlilik ve erillik yer almıştır.

Bireycilik, bireyler arasındaki bağların gevşek olduğu toplumlarla ilgili; kolektivizm "Ben" kelimesini kullanmaktan kaçınan toplumlarda görülmektedir. Hofstede araştırmasına göre Türkiye kolektivizmden ufak bir adım önde olarak bireyselleşmeye yakındır.³⁹ Yapılan bir çalışmada kolektivizm boyutunun, yaşanan şehir açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.³⁰ Kore'de risk algısının belirlenmesine yönelik yapılan bir çalışmada doğal afetler için güç mesafesi ve kolektivizm kültür boyutları negatif yönde anlamlı bulunmuştur.⁴³ Çalışma sonuçlarımıza göre yaşanan yer, oturlan evin durumu, afet eğitimine katılma durumu ve oturlan evin afet sigortasını yaptırma durumu değişkenleri ile BKDÖ'nin kolektivizm alt boyutu ile istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Oturlan binanın afet durumunda yönetimsel açıdan zorunlu deprem sigortası yaptırılanların ve özel sigorta yaptırılanların puanı sigortası olmayanlara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Görüldüğü gibi hem devletin afet risk önlemede paternalist yaklaşımı hem de bireyci davranışı bir arada kolektivizm alt boyutuna katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan afet risklerini önlemede bir kültür oluşturamamış toplumlar için bireyci yaklaşımı tek başına düşünmemiz mümkün değildir.

Türkiye'nin de içinde yer aldığı doğal tehlikelere daha fazla maruz kalan ülkelerin daha fazla savunmasız olduğu önceki çalışmada belirlenmiştir.²⁰ Çalışmamızda afet yaşama durumu ile ARAÖ toplam puanı istatistiksel olarak anlamlıdır. Afet yaşama deneyimi olan bireylerin risk algısının yüksek olması beklenen bir durumdur. Ayrıca hiç afet yaşamamış olanların, afet çantasına sahip olmayan, kişisel bir afet planı olmayan, afet eğitimine hiç katılmamış bireylerin cinsiyet rollerinin ve gücün ön plana çıktığı erillik alt boyutunda ise puanı istatistiksel anlamlı olarak yüksektir. Bu durum bireylerin kültürel değerler bakımından çevre olaylarına daha az duyarlı, yaşam kalitesini yükseltmek için gereken afet risk önlemlerini alamayan bireylerden meydana geldiğini göstermektedir.

Çalışma sonucumuza göre bireysel kültürel değerler ölçeği, afet risk algısı düzeyini %38.1 oranında açıklamaktadır. Yapılan bir çalışmada afet risk algısının, genel afete hazırlık inancındaki değişimin %15'ini açıkladığı belirlenmiştir.⁴⁴ Afete hazırlıklı olmanın risk algısı ile pozitif ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.⁴⁵ Buna karşı, afet tecrübesinin yangın ve depreme karşı algılanan olasılığı negatif ve anlamlı olarak etkilerken, sıklona karşı algılanan olasılığı anlamlı olarak etkilemediği belirlenmiştir.¹¹ Çalışmamızda BKDÖ alt boyutlarından

belirsizlik, kolektivizm ve uzun erimlilik alt boyutlarının afet risk algısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası olmak üzere bireylerin kolektif bir şekilde afetin üstesinden gelmeye çalışması, afetin etkilerini azaltmak için en etkili yöntemlerden biridir. Aynı zamanda belirsizlik yaşayan bireylerin afet risklerinin farkında olması ve gerekli aksiyonları alması da beklenen bir sonuçtur.

SONUÇ

Afet risk algısında kültür, bireylerin tehlikeleri deneyimleme durumuna ve onlara karşı hangi önleme davranışları aldığını belirlemek için önemlidir. Bu açıdan çalışma katılımcılarımızın afetle ilgili risk algılarının yüksek olduğu, çeşitli sosyodemografik ve afetle ilgili bazı özelliklerden etkilendiği belirlenmiştir. Ülkemizde son yıllarda yaşanan çeşitli afetler göz önünde bulundurulursa henüz afet riskleri için kültürel bir anlayışın oluştuğunu söylemekten uzagız. Afet risklerine karşı öncelikle kamu planlarıyla ortak önlemler almayı öne çıkarmaya ve bunları bireysel risk önlemleri ile hane bazında uygulayarak bir kültür ortaya çıkarmak için girişimler yapılmasına ihtiyaç duymaktayız. Devlet desteğiyle afet risklerinin bireysel önlenmesine yönelik projeler yapılması hedeflenebilir.

Araştırmanın yürütüldüğü bölgede yaşayanların afet risk algısının yüksek bulunması ancak afet önlemleri alma konusunda yetersiz bulunması çarpıcı bir bulgudur. Bireysel kültürel değerlerin bu bölgede incelenmesi gerekliliğine işaret etmesi açısından önemlidir. Belirli bir kurum/kuruluş çalışması olma kriterinin, örneklem seçiminde yer almaması ise araştırmanın sınırlılığıdır.

Etik Komite Onayı: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 05.04.2023 tarihli toplantısında 2023/397 karar sayısı ile araştırmanın yürütülmesinin uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya katılan 347 kişiden yazılı ve sözlü onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir- KSD, SD; Tasarım-KSD, SD; Denetleme-KSD; Kaynaklar-KSD, SD; Malzemeler-SD, KSD; Veri Toplanması ve/veya işlenmesi-SD; Analiz ve/veya yorum- KSD,SD; Literatür taraması-KSD, SD; Yazıyı yazan-SD, KSD; Eleştirel inceleme-KSD, SD.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Araştırmanın yürütülmesinde 1919B012224377 numaralı "TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destek Programı" kapsamında destek alınmıştır.

Teşekkür: Yok.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the Health Sciences Scientific Research Ethics Committee of Necmettin Erbakan University (Date: 05.04.2023, Number: 2023/397).

Informed Consent: Written and verbal consent was obtained from 347 participating in the study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept- KSD, SD; Design- KSD,

SD; Supervision- KSD; Resources- KSD, SD; Materails- SD, KSD; Data Collection and/or Processing- SD; Analysis and/or Interpretation- KSD, SD; Literature Search- KSD, SD; Writing Manuscript- KSD, SD; Critical Review- KSD, SD.

Declaration of Interests: The authors declare that there is no conflict of interest.

Funding: This study was supported by 2209-A - Research Project Support Programme for Undergraduate Students with project number 1919B012224377.

Acknowledgements: None.

KAYNAKLAR

- AFAD. Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü. T.C. İçişleri Bakanlığı. Published 2022. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>Erişim tarihi: 14.02.2023.
- WHO. Disasters and emergencies. WHO. Published 2024. <https://www.who.int/teams/integrated-health-services/clinical-services-and-systems/surgical-care/disasters-and-emergencies>Access date: 30.05.2023.
- AFAD. Afet istatistikleri. T.C. İçişleri Bakanlığı. Published 2023. <https://www.afad.gov.tr/afet-istatistikleri>Erişim tarihi:14.02.2023.
- AFAD. Haberler. T.C. İçişleri Bakanlığı. Published 2024. <https://www.afad.gov.tr/haberler>.Erişim tarihi:24.06.2023.
- Canbulat Ş. Doğal afetler ve olağanüstü durumlarda görülen salgın hastalıkların yayılımı. *Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilim Fakültesi Derg.* 2023;3(1):47-64.
- Öztürk O, Koçak UZ, Kurt M, Özer Kaya D. Doğal afetler sonrası stres bozukluğuna eşlik eden ruminasyonun fizyolojik etkileri ve mücadelede egzersiz yaklaşımları: Geleneksel derleme. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilim Fakültesi Derg.* 2023;8(2):699-703.
- Şeker BD. Doğal afetlerin göç üzerindeki etkileri: Depremler ve Türkiye. *Göç Derg.* 2023;10(2):173-187. doi:10.33182/gd.v10i2.875
- Wang Q, Zhang Q peng, Liu Y yang, et al. Characterizing the spatial distribution of typical natural disaster vulnerability in China from 2010 to 2017. *Nat Hazards.* 2020;100(1):3-15. doi:10.1007/s11069-019-03656-7
- Lin H hui, Ni J cheng. A Cross-cultural analysis of disaster news in Chinese and American media. *Sino-US English Teach.* 2020;17(11):333-338. doi:10.17265/1539-8072/2020.11.003
- Tercan B. Bireylerin afet risk algısının Çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilim Derg.* 2023;12(3):1279-1287. doi:10.37989/gumussagbil.1180447
- Fernandez G, Tun AM, Okazaki K, Zaw SH, Kyaw K. Factors influencing fire, earthquake, and cyclone risk perception in Yangon, Myanmar. *Int J disaster risk Reduct.* 2018;28:140-149. doi:10.1016/j.jidrr.2018.02.028
- Arias JP, Bronfman NC, Cisternas PC, Repetto PB. Hazard proximity and risk perception of tsunamis in coastal cities: Are people able to identify their risk? *PLoS One.* 2017;12(10):e0186455. doi:10.1371/journal.pone.0186455
- Tan H, Hao Y, Yang J, Tang C. Meta-analyses of motivational factors of response to natural disaster. *J Environ Manage.* 2024;351:119723. doi:10.1016/j.jenvman.2023.119723
- Shin MJ, Park S. Natural disasters, foreign direct investment, and women's rights in developing countries. *Soc Sci Res.* 2024;117:102937. doi:10.1016/j.ssresearch.2023.102937
- Varol N, Gültekin T. Afet antropolojisi. *Elektron Sos Bilim Derg.* 2016;15(59):1431-1436. doi:10.17755/esosder.263244
- Güven E. Kültürel marjinalite teorisi ve hemşirelikte kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Derg.* 2021;8(2):245-251. doi:10.31125/hunhemsire.968960
- Eagleton T. *Culture.* Yale University Press; 2016. p: 1-29.Ed.Eagleton, T. New Heaven. doi:10.12987/9780300221725
- Hofstede G. Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online readings Psychol Cult.* 2011;2(1):8. doi:10.9707/2307-0919.1014
- Noll B, Filatova T, Need A. How does private adaptation motivation to climate change vary across cultures? Evidence from a meta-analysis. *Int J Disaster Risk Reduct.* 2020;46:101615. doi:10.1016/j.jidrr.2020.101615
- Dückers M, Frerks G, Birkmann J. Exploring the plexus of context and consequences: An empirical test of a theory of disaster vulnerability. *Int J Disaster Risk Reduct.* 2015;13:85-95. doi:10.1016/j.jidrr.2015.04.002
- Raheem HMJ, Mayo SM, Kamel AY, et al. Assessing the relationship between cultural diversity and disaster preparedness: A case study of flood hazard for Northern and Southern Punjab. *Int J Disaster Risk Reduct.* 2023;84:103452. doi:10.1016/j.jidrr.2022.103452
- Flaubert JL, Le Menestrel S, Williams DR, Wakefield MK, National Academies of Sciences and Medicine E. Nurses in disaster preparedness and public health emergency response. In: *The Future of Nursing 2020-2030: Charting a Path to Achieve Health Equity.* National Academies Press (US); 2021. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK573904/>
- Veenema TG, Griffin A, Gable AR, et al. Nurses as leaders in disaster preparedness and response—a call to action. *J Nurs Scholarsh.* 2016;48(2):187-200. doi:10.1111/jnu.12198
- Loke AY, Guo C, Molassiotis A. Development of disaster nursing education and training programs in the past 20 years (2000–2019): A systematic review. *Nurse Educ Today.* 2021;99:104809. doi:10.1016/j.nedt.2021.104809
- Erkin Ö, Yenigün S, Gümüş C, Coşgun M, Aslan G. Afet ve acil durum yönetimi başkanlığı (AFAD) afet eğitimlerinin hemşirelik öğrencilerinin afet yönetimi algısına etkisi. *Afet ve Risk Derg.* 2024;7(1):47-61. doi:10.35341/afet.1420631
- Mızrak S. Afet yönetimi sürecinde risk algısı çalışmalarının katkısı. *Afet ve Risk Derg.* 2021;4(2):291-299. doi:10.35341/afet.992959
- Usta G. Üniversite öğrencilerinin afet risk algısının değerlendirilmesi. *Sinop Üniversitesi Sos Bilim Derg.*

- 2023;7(2):1029-1051. doi:10.30561/sinopusd.1257735
28. Kiraz E. Afet ve acil durum hakkında bilgi, tutum ve davranışların değerlendirilmesi: Sakarya ve Konya ili örneği. Published online 2018. <https://acikerisim.gumushane.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12440/2414> Erişim tarihi:15.07.2024.
29. AFAD. Afet haritaları. T.C. İçişleri Bakanlığı,. Published 2024. <https://www.afad.gov.tr/afet-haritalari>
30. Çelik İH, Kılıç T. Disaster risk perception regarding culture and personality. *Dumlupınar Üniversitesi Sos Bilim Derg.* 2023;(77):157-172. doi:10.51290/dpusbe.1264460
31. Kohn M, Senyak J. Sample Size Calculators [website]. UCSF CTSI. Accessed June 30, 2022. <https://sample-size.net/correlation-sample-size/>
32. Yoo B, Donthu N, Lenartowicz T. Measuring Hofstede's five dimensions of cultural values at the individual level: Development and validation of CVSCALE. *Jilternational Consum Mark.* 2011;23(3-4):193-210. doi:10.1080/08961530.2011.578059
33. Saylık A. Hofstede'nin kültür boyutları ölçüğünün Türkçeye uyarlanması; geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edeb Kültür Eğitim Derg.* 2019;8(3):1860-1881. <https://dergipark.org.tr/en/pub/teke/issue/49273/629350>
34. Appleby-Arnold S, Brockdorff N, Callus C. Developing a "culture of disaster preparedness": The citizens' view. *Int J disaster risk Reduct.* 2021;56:102133. doi:10.1016/j.ijdr.2021.102133
35. Avcı S, Kaplan B, Ortabağ T. Hemşirelik bölümündeki öğrencilerin afet konusundaki bilgi ve bilinç düzeyleri. *Resilience.* 2020;4(1):89-101. doi:10.32569/resilience.619897
36. AlQahtany AM, Abubakar IR. Public perception and attitudes to disaster risks in a coastal metropolis of Saudi Arabia. *Int J Disaster Risk Reduct.* 2020;44:101422. doi:10.1016/j.ijdr.2019.101422
37. Sağlam SK. Doğal afet sigorta türü olarak zorunlu deprem sigortasının toplumdaki farkındalığı: İstanbul örneği. Published online 2021.
38. Gümüş Şekerci Y, Ayvazoğlu G, Çekiç M. Üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin saptanması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilim Derg.* 2023;12(1):74-81. doi:10.37989/gumussagbil.1136227
39. Hofstede G, Hofstede GJ, Minkov M. *Cultures and Organizations, Software of the Mind.* 3rd ed. (Hofstede G, Hofstede GJ, Minkov M, eds.) 2010.
40. Kasdan DO. Considering socio-cultural factors of disaster risk management. *Disaster Prev Manag.* 2016;25(4):464-477. doi:10.1108/DPM-03-2016-0055/full/html
41. Codjoe SNA, Issah AD. Cultural dimension and adaptation to floods in a coastal settlement and a savannah community in Ghana. *GeoJournal.* 2016;81:615-624. doi:10.1007/s10708-015-9641-7
42. Matanggaran V. Explaining risk perception of climate change in Indonesia through cultural dimension of uncertainty avoidance, collectivism and long-term orientation. Published online 2017. <https://purl.utwente.nl/essays/74209>
43. Yang J. The influence of culture on Koreans' risk perception. *J Risk Res.* 2015;18(1):69-92. doi:10.1080/13669877.2013.879490
44. Doğru S, Coşkun Z. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin afet risk algısı ve afete hazırlıklı olma inanç durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Afet ve Risk Derg.* 2023;6(4):1299-1311. doi:10.35341/afet.1321854
45. Özdemir A. Toplumun afet risk algısı ve afete hazırlıklı olma durumu: Kocaeli ili örneği. *Gümüşhane Üniversitesi.* Published online 2018. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>